Број 238 У Новом Саду, у уторак 3 (16.) новембра 1909 Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г: Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штамиарија у главној ул. бр. 22.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Збор у Новом Саду.

Јуче у недељу по подне имали смо збор у Новом Саду, каквога давно нисмо гледали. Далеко пре 3 сата по подне почео је свет да долази на збор у збијеним групама. На збор нису хитале само стотине и стотине ратара, него су и капуташи дошли у нарочито великом броју. Никада ни на једном збору у Новом Саду није се опажала така узрујаност као сада. Постављена је била полиција на коњима, што до сада никад не видесмо. Сви полицијски чиновници и силни полицајни пајаци били су присутни. Све странке и групе биле су заступљене. Био је Гавра Живановић, са 20 до 25 такозваних Политових социјалиста, а било је исто толико и других социјалиста, који су заступали мишљење, да збор не треба кварити и осуђивали Политове социјалисте. Били су на збору и либерали, 10 до 12 ратара, које је предводио Милош Мијатовић, а који су доказивали да збор нема смисла. Дошли су били и „подрепаши“, колико их год има у Новом Саду, али су они били по крајевима, те се свађали са женама, које су такође дошле на збор

Одмах после 3 сата отворио је збор у име сазивача Владимир Мацедонић, поздравио присутне, укратко истакао сврху овога збора и предложио за председника збору економа Јоцу Милака, а за перовође дра Лазу Бајића и Милана Јовановића-Вакиног. Гавра Живановић предлагао је за председника ратара Дунђерина из Футога, што није од Новосађана нико усвојио. Изабрани преседник Јоца Милак отвара збор, захваљује на поверењу и даје реч Јоци Евићу, ратару, који се први јавио за реч.

Говорник износи понуду дра Свињарева и другова и пита, шта ће ратари и повртари, ако варош почне издавати земљу под закуп на такав начин онима, којима то није посао. Он се чуди и онима, који траже ту земљу, јер држи, да су ваљда испекли толико свој занат, да могу од тога живети. Заступа, да се земља издаје само путем лицитације. Напада понуду, која је на штету вароши. Напада онај захтев молилаца, да им се уступи сво варошко ђубре и доказује, да не стоји њихова тврдња, да се то ђубре баца у Дунав. Тим су ђубретом варошки сенатори ђубрили своје винограде и вртове. Нека варош изнесе то ђубре на варошке капије, где ће га ратари и повртари радо куповати, јер им треба.

Затим председник даје реч ратару Паји Дотлићу. Говори о дрвљу и камењу, које лежи на путу напретку наших ратара у Новом Саду. Народ је бирао представнике, да уклањају то дрвље и камење с пута, а међу њима има их који набацују нове препреке ратарима. Говори о томе, како радикални програм тражи, да се ратару омогући бољи живот, а неки варошки представници, ко је смо ми бирали као радикале, раде на томе, да им се издаје земља варошка без лицитације и парцелирања, а тим се начином тима ратарима узима хлебац из уста. Говори, како је пре дужег времена било једно изасланство ратара код Јаше Томића, да се жали на ту ствар. Он им је одговорио, да се с тим не слаже и да ће бити противан таком издавању земље под закуп. Говорник је са својим друговима ратарима умолио Јашу Томића, да дође на збор и заступа њихову ствар. Моли сада Томића, да изнесе пред збор своје мишљење у овој ствари.

Председник даје реч Јаши Томићу. Томић говори опширно о начелима напредних људи, која начела данас осваја свет. Истиче човечност и душевност, која треба да нас руководи према слабијима (па и материјално слабијима), да не пропадну. Свак хоће да живи и има права да живи. Доказује, да је начело човечности од користи за све, јер ако се поједини делови народа не развијају, сви осећају штету од тога. Боси краду опанке, а сиротиња је легло болести и многог зла.

Говори, како се пре давала и државна и општинска земља под закуп испод руке у великом комплексу; после је дошла лицитација, а данас се не тражи више само то, него да се та земља издаје на јавној лицитацији у малим парцелама с обзиром на сиротињу. Износи најновија начела: закупнину, која прелази од оца на сина, о којој је он писао у овогодишњем календару „Раду“. Повластице се могу давати само онима, који раде земљу, а свака шпекулација са земљом шкоди оном маломе и треба је одстранити. Говори о питању, може ли варошки представник да се упушта у трговину са вароши. Па каже: закон забрањује посланику за државни сабор, да се сме упустити у трговања са државом, али закон не забрањује изричито варошком представнику, да се сме упустити у трговања са вароши. Ну било би жалосно, кад бисмо само гледали у закон и гледали шта нам забрањује, а оно све друго радили. Има много што шта, што закон не забрањује, али што опет зато не треба радити. Пита, шта би било, кад би сви варошки представници почели да се упуштају са вароши у трговине. Иако, дакле, то закон не забрањује, његово је мишљење, да онај, који хоће да стоји на челу општине, као народни представник, треба да напусти то место пре но што се упуста у трговину с вароши

Говори, зашто се ми давимо у блату по Салајци, док друге напредне општине у свету имају свега, чак и бесплатно уживање варошких књижница, читаоница, купатила и др. Доказује, да су Срби варошки представници у представништву у великој мањини, те не могу са својим предлозима да продру. Можда ће много боље бити, ако сами грађани на зборовима помогну варошке представнике. Пре је био сазван збор због исправљања катастра и на тај збор је дошло доста мало света. Истина, падала је киша, али да су падале и сикире, требали су сви ратари да дођу. Због њиховог дугогодишњег нехата и могло се само догодити, да данас, када сазивају збор, устају неки и терају их натраг у гроб, питају, „зашто се вампирите“ и прете глоговим коцем.

Жао му је, што мора да говори против својих пријатеља, али он је зато, да се збор изјави против оне понуде и да тражи, да варош издаје земљу парцелирано на јавној дражби под закуп.

Затим председник даје реч др. Лази Бајићу. У том долазе др. Бранко Илијић, др. Свињарев и Вилић на говорницу и траже, да говоре. Тада се подиже дуга и силна граја, која се умирила тек онда, кад је председник изјавио, да је дао реч дру Л. Бајићу.

Др. Лаза Бајић радује се, што се данас народна свест пробудила као што давно није. Он се слаже с тиме, што народ на овај начин јавно хоће да каже, шта мисли и осећа. Говори о понуди дра Свињарева и другова, назива их новим бостанџијама и истиче за сваког појединог од њих зашто баш они нису требали то да раде. Нарочито замера варошким представницима дру Илијићу и професору Марку Вилићу. На крају свога говора предлаже збору одлуку, у којој има три тачке: У првој тачци збор осуђује молбу дра Свињарева и другова и позива све варошке представнике, да ту молбу одбију. У другој тачци збор осуђује да се уопће представници упуштају у трговину с вароши, јер таки не могу бити независни и бранити општинске интересе. У трећој тачци изриче збор своје негодовање и неповерење варошким представницима дру Илијићу и Марку Вилићу и позива их, да сместа захвале на представништву Новог Сада. (Одлуку ову у целости смо донели у јучерашњем вечерњем броју „Заставе“).

Чим је одлука прочитана, заорише се силни узвици: Примамо! Председник пита збор, прима ли одлуку, на што огромна већина виче: Примамо. Председник проглашује, да је одлука примљена

У том долазе поново на говорницу др. Илијић, др. Свињарев. професор Вилић и Гавра Живановић. Сви траже од председника реч и хоће да говоре. Сада настаје страшна вика: Доле! Нећемо да их слушамо! Где су вам глогови коци! — Тако је трајало јаче но четврт сата. Председник се обраћа пријављеним говорницима и вели, да би им он раде дао реч, али кад неће народ да их чује, затвара збор. У оној огромној вици виде се само покрети председника. Председник затим с перовођама силази са трибине у знак, да је збор завршен. Они, који су тражили реч, покушавају да говоре, али је на то вика и звиждање још јаче. Полиција поче позивати свет, да се уклони из близине трибине и свет се уклонио, али тек тада настаје ужасна вика. Сава Стојковић пење се на трибину и заузима председничко место. Кад је народ то видео, подигне на рукама председника збора Милака и носи га натраг на трибину. Др. Бајић протестује код изасланика власти, зашто се свет растерује од трибине, а другима се хоће да омогући, да говоре, кад је председник закључио збор. Сред ужасне ларме и звиждања позива заступник власти збор да се разиђе. Тек кад је народ видео, да се сви сишли са трибине, почео се разилазити певајући Милетићеву песму.

Жалимо, што др. Свињарев и другови нису дошли до речи. Могло се и на овом збору видети, да је наш свет миран, па ако је и било упадица, ипак је саслушан сваки говорник и ми смо уверени, да би и противна страна била саслушана, па и Гавра Живановић, да они једни нису претили јавно глоговим кочевима, а Гавра Живановић неким гвозденим клинцима. Колико смо ми видели, само је то огорчило наш свет, те није дао, да дођу до речи они, који су претили.

»Ко иде у радикале.“

Под тим натписом неки безимени делија пише у 232. броју „Србобрана“, нападајући неку двојицу безимених „радикала“, да их је неки, и опет безимени Чивутин, предводио Рауху на поклонство. Тим којечим испунио је три ступца „Србобрана“, само да оцрни радикалну странку.

Зна се, да је било „самосталаца“ код Рауха Али, какви су Куенови и Раухови „самосталци“, исти су такови и Куенови-Раухови „радикали“. Враг један као и други. Такови су људи жалост опћа српска, који не заслужују да се о њима пишу три ступца. Јер, кад бих ја почео да ређам такове „самосталце“, испунио би 99 (деведесет и девет) не стубаца „Заставе“, него цијелих бројева „Заставе“.

Кад бих ја био на уредниковом мјесту „Србобрана“, ја бих скусао она три ступца у пола

ступца, па бих она два и по ступца употријебио на одбрану Српства, а не на кињање Српства па ма се тај огромни дио Српства звао и радикалски. Јер шта је тај „Србобранов“ дописник према томе огромном дијелу Српства?! Једна — уш на тијелу Српства! Јер та уш својом „логиком“ овако извађа: кад су та два радикала такова онда је цијела радикална страна такова! Па даље узвикује: „Ето, то је слика нашега радикализма. Чим се ко у њ за огрне, одмах се жури да се покаже и поклони властодршцима, ма они и тирани били!...

Позивам ту уш, да ми у року од једне године дана са свима својим самосталцима изнесе само један тренутак из мога живота, кад сам се ја „журио да се покажем и поклоним властодршцима ма они и тирани били“. Не докаже ли то у овом дугом року, онда не само да је уш, него и — псето, које на поштене људе лаје!

Поп Теодор Иванчевић
радикал.

У одбрану ћирилице.

Пишу нам из Иригa: Одбор српске православне црквене општине у Иригу у својој седници дана 3. (16.) септембра 1909. г. решио је на предлог општинског председника Јована Грујића, да се обрати представком на хрватско-славонску земаљску владу у Загребу и да затражи, да ова укине своју наредбу од 30. августа 1909. г., која се односи на укидање ћирилице у I. и II. разреду основних школа. То је у своје време и учињено. У одборској седници од 24. октобра 1909. г. на предлог Дана Мишића, пароха иришког, послат је брзојав Његовом Величанству овакве садржине: „Одбор српске православне црквене општине у Иригу подноси најпонизније као и свагда оданост и верност Његовом Величанству и најпокорније моли, да укине наредбу високе земаљске владе у Загребу од 30. коловоза 1909. год., односећу се на укинуће ћириловске писмонице у првом и другом разреду општих пучких школа. У име одбора Јован Грујић, председник.“

Пао балон у море.

Са Реке јављају, да су недалеко од острва Арбе уловили у мору ваздушну лопту. Не зна се, да ли се путници са лопте утопили у мору или се можда спасли. Кошар са лопте био је искићен швајцарским заставама, било је на њему више књига, топломер, један капут и читава корпа потребном храном. Пароброд „Франкопан“ је довукао на Арбу утопљену ваздушну лопту, која је тако тешка била, да је пароброд четири сата требао да преплови пут од шест километара Испоставило се да је ваздушна лопта носила име „Коњак“ и пуштена је ових дана из Цириха. Лопта је под повољним ветром достигла у ваздуху висину од три хиљаде метара, и пловила је јужно преко Алпа.

Избор пароха у Јасенови.

Вршачки ђакон Стеван Стојановић изабран је за пароха у општини Јасенови. Изабран је једногласно. Честитамо како Јасеновцима, што у пароху Стојановићу добијају узорног свештеника, тако и г. Стојановићу, који ће — надамо се — умети оправдати ово лепо поверење народа у Јасенови.

Како се Енглескиње боре за право гласа.

Прекјуче је у Лондону у част лорда мера (градског начелника) даван свечан ручак, на коме је био и министар председник Аскит. За време ручка одједном зачуше се у предсобљу женски гласови, који су заглушивали собу Гости зачуђени дигоше се са стола, а у исти мах улетеше у собу жене и почеше викати: Дајте нам право гласа! Слуге се очајно бориле са овим одважним женама, иако су били и сувише слаби, да их спрече. Одједном прскоше прозори на соби и у собу поче улетати камење. То су с поља демонстранткиње, које нису могле ући, протестовале. Гости се повукоше најзад пред овом навалом у задње собе. Полиција је с тешком муком успела демонстранткиње да растера и спасе председника владе и градског начелника од невидовне беде, у коју су запали Једна је демонстранткиња ухапшена Борба женских у Енглеској врло је жива и врло су чести овакви и слични њима догађаји — нарочито у Лондону.

Један слуга а два господара

У Тетуану, у Северном Мароку живи један честит трговац, који је у исто време и француски и аустријски конзул. — Августа 5. на рођен дан Фрање Јосифа, овај трговац облачи француску конзулску униформу, пење се у своја кола и мало се провоза око своје куће, па онда пред капијом изађе и преда своју карту код аустријског конзуза, дакле код себе самога. Пошто се поново мало провоза око куће, враћа се унутра да пола часа доцније обуче униформу аустријског конзула, да се поново вози колима око своје куће и да своју карту преда код француског конзула, то јест опет код себе самог — Онда двоструки конзул седне па напише два брзојава један за париско а други за бечко министарство спољних послова у којима најпокорније јавља, да су поштне церемоније извршене на учтив и достојанствен начин — Јула 4 на дан француског народног празника двострутни конзул врши исти тај посао, што онда посете иду обрнутим редом.

Постанак кишобрана.

Постанак кишобрана или сунцобрана потиче са истока. Први је кишобран био састављен из пера и лишћа. Сунцобран је тада био обележје моћи. Дуго времена у Кини само се цар смео служити парасолом, пред којим су се клањали сви поданици цареви Касније је кинески цар почео награђивати своје државнике свиленим сунцобранима, који су били украшени драгим камењем Величина и боја парасола, обележавале су ступањ положаја и части државника. Има и данас још где је сунцобран знак моћи, снаге и силе. — Талијани су се прво почели служити кишобранима, који су им дошли из Француске године 1640 Године 1789 прављени су кишобрани од зеленог, жутог и црвеног тафетаса, па затим опет од модрог и шареног. Године 1825. почели су се правити кишобрани од тамне боје. Године 1829. изумљене су шипке за кишобране и то од слонове кости, а године 1851. изумео је Енглез Самуел Фокс шипке од челика, које су убрзо превладале светом.

Калуђер — оперски певач.

У Женеви се ономад увече у позоришту збио необичан случај. Калуђер Францеско Барони, коме је сад двадесет и једна година, слушао је у манастиру св. Фрање у Падови духовне науке, а поред тога се тајно вежбао у певању и усавршавао свој глас. После извесног времена Барони је збацио са себе мантију и ступио у глумце. Прекјуче увече је први пут као певач стао пред публику у женевском позоришту. Барони је играо Манфреда у „Трубадуру“ и том је приликом пожњео најлепши успех

Време.

Према телеграфском извештају од 2. новемгра може се очекивати хладно, на северу местимице киша.

Позивају се

чланови средишњег одбора српске народне радикалне странке да дођу у седницу, која ће бити у петак 6. (19.) новембра у Ср. Карловцима у гостионици код Кир Мите у 2 сата по подне

Др Ђорђе Красојевић
председник.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Трговина.

Будимпешта, 15 новембра 1909. год.
(Брзојавни извештај)

Готова роба.

Раж прве каквоће 19 к. 80 п. до 20 к. 05 п.
Раж средње каквоће 19 к. 60 п. до 19 к. 70 п.
Јечам за храну 14 к. 55 п. до 14 к. 75 пот.
Јечам за кување пива 14 к. 20 п. до к. 14 п. 45
Зоб прве каквоће 15 к. 80 п. до 16 к. — п.
Зоб средње каквоће 15 к. 30 п. до 15 к 60 п.
Кукуруз домаћи 14 к. 70 п. до 14 к 80 п.

Термини.

Жито за октобар 23 к. 52 п. до 23 к. 56 п.
Раж за октобар 1909. 20 к. 52 п. до 20 к. 54 п.
Кукуруз за мај 1910. 13 к. 62 пот до 13 к. 64 п.
Све од 100 кила.

Галантериској, белој и краткој роби трговини

Симе Станковића
у Митровици (у Срему)
потребан је један

старији помоћник,

који зна осим немачког и мађарска а који је више година у једној кући сервирао има првенство. 1593 3—5

Пословођа

потпуно вештнемачком и српско хрватском дописивању као и књиговодству за самостално вођење мешовите трговине у већем провинцијалном месту,

тражи се.

Опширне понуде уз ознаку плате, досадањим сведоџбама и сликом, управити на управу овог листа под бројем 1114. 1614 1—3

Изашло је

„РАД“

српски народни календар за 1910. годину.

Календарски део израђен је као и прошлих година, а пазило се нарочито на српске светитеље.

У забавном и поучном делу календара има:

Народна политика: Да проширимо радикални програм, од Јаше Томића. — *Мисли српских песника.* — *Народни борци: Др. Жарко Миладиновић* (са насловном сликом). — *Песма*: Та знају они, од Змаја Јована Јовановића. — *Приповетка*: Свашта у свету, приповетка из српског народног живота, од J. T. — *Из српске прошлости*: Стеван Драгутин Немањић, српски краљ, названи краљ сремски, од Милана Недељковића. — *Народне песме*: Српске народне песме из пиротског округа Скупио Љубомир В. Јанковић, учитељ — *Из српских крајева*: По Косову пољу. Самодрежа и Звечан. Из Срданових путничких бележака — Манастир Горњак (са сликом), од Мих. Ст. Ризнића учитеља — *Народна просвета*: Просветом јача народна снага, од Мите Клицина. *Поуке за народ*: Пољопривредник у одбрани против туберкулозе (сушице), од Јаше Јанића. Закони, које ратар треба да познаје, од Н. Теодоровића — *Приповетка*: Ава и Вака (из живота америчких Срба), написао М. Косовац. — *Народно здравље.* Нервоза у народу, од дра Живка Продановића, — *Чика Јова српској деци*: До сада нештампане песме Чика Јовине са сликама, које је цртао песник. — *Парница због велике издаје. Описи слика*, међу њима животопис Шерифа Арнаутовића, муслиманског вође у Босни и Херцеговини Вашари Поштанске пристојбе. Огласи.

СЛИКЕ. Насловна слика: Др. Жарко Миладиновић. — Парница због велике издаје: I. 53-ца оптужених Срба, II. браниоци оптужених радикала, III. зграда судбеног стола у Загребу, IV. војни затвор у Загребу, V. судница у парници због велике издаје.

Осим тога још око 30 разних савремених слика и ликова из нашег и страног света. Има слика о крилатицама, ваздушним бродовима и о северном полу.

Календар „РАД“ штампан је на лепој хартији у формату највећих наших календара, а износи преко 8½ штампаних табака.

Цена му је 80 потура (40 новчића)
са поштарином 1 круна.

Препродавци имају рабата **33⅓** или сваки трећи календар, но поштарину плаћају они који поручују.

Поруџбине треба упутити **Српској манастирској штампарији** у Карловце (Срем).

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.